רפב: הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ סִימָן תיח תיט

בִּלְשׁוֹן הֲרֵי עָלַי שֶׁהוּא לְשׁוֹן נֶדֶר, (ח) צָרִיךְ הַתָּרַת חָכָם: (וְעַיֵּן (ג) בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף ג׳): ד [ז]אִם נִשְׁבַּע לְהִתְעַנּוֹת כָּךְ וָכָךְ יָמִים וְאֵרַע בָּהֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הַשְּׁבוּעָה חָלָה עָלָיו (ט) מִטַּעַם אִסּוּר כּוֹלֵל. וְאִם נִשְׁבַּע בְּפֵרוּשׁ לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, (י) נִרְאֶה לִי שֶׁחָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ (יא) אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, אֶלָּא שֶׁמִּדִּבְרֵי [ח]הָרַמְבַּ״ם נִרְאֶה לִכְאוֹרָה (יב) שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תק״ע (ס״ג)): ה [ט]הַמִּתְעַנֶּה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ בַּחֲנֻכָּה וּפוּרִים (יג) תַּעֲנִית (ד) חֲלוֹם, צָרִיךְ לְמֵיתַב (יד) תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתֵיהּ:

ז בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ודע) מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת (הי״ח). ח פֶּרֶק (ב׳) [ג׳] מֵהִלְכוֹת נְדָרִים (ה״ט). ט הַגָּהַת מַיְמוֹנִי בְּפֶרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת תַּעֲנִית (אות ט׳).

א טוּר מֵהָא דִּירוּשַׁלְמִי דִּמְגִלָּה ה׳ (ע״א) אֲהָא דִּתְנַן בְּאֵלּוּ אָמְרוּ מַקְדִּימִין וְכוּ׳ וּמִן הַתּוֹרָה (במדבר י י) וּמִן הַנְּבִיאִים (שמואל א, כ כט) וּמִן הַפְּסִיקְתָּא (פכ״ז ב) וְכֵן כָּתַב הָרוֹקֵחַ (סי׳ רכח).

תיט וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) [א]מִצְוָה לְהַרְבּוֹת (ח) (ב) בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ:

בְּאֵר הֵיטֵב

(ג) **בְּיוֹרֶה דֵּעָה.** כָּתַב הַטַּ״ז (סק״ב), שֶׁם כָּתַבְתִּי הַמַּסְקָנָא דְּאֵין לָנוּ שׁוּם חִלּוּק רַק בֵּין לְשׁוֹן נֶדֶר לִלְשׁוֹן קַבָּלַת תַּעֲנִית, דְּבִלְשׁוֹן נֶדֶר חָל בְּכָל גַּוְנֵי וְצָרִיךְ הַתָּרָה, וּבִלְשׁוֹן תַּעֲנִית אֵין חָל כְּלָל וְאֵין צָרִיךְ הַתָּרָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: **ד** (ד) **חֲלוֹם.** נִרְאֶה לִי דְּהַמִּתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן אוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב אֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ, כֵּיוָן דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן תק״פ (ס״ב), וְעַיֵּן סִימָן תקצ״ז (ס״ג). מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב):

א (ח) **בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** כָּתַב הָרֹא״ש בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי (מגילה פ״א ה״ד) שֶׁאִם חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת, יֵשׁ לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת, דִּבְשַׁבָּת אֵין נִכָּר שֶׁעוֹשֶׂה מִשּׁוּם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְכָתַב הַבַּ״ח (ד״ה וב״י) וְלֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א), וְנִרְאֶה לִי דְּיֵשׁ לִמְשֹׁךְ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עַד הַלַּיְלָה וְאָז יוֹצֵא יְדֵי חוֹבַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ גַּם כֵּן, וְעַיֵּן סִימָן קפ״ח (ס״ה) הָאֵיךְ נוֹהֲגִין עִם רְצֵה וְיַעֲלֶה וְיָבוֹא. וְכָתַב בְּהִלְכוֹת שְׂמָחוֹת לְמַהֲרַ״ם (רמז קיז), אֲפִלּוּ הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מִבְּעוֹד יוֹם שׁוּב אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ שַׁבָּת, וְעַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סוֹף סִימָן שע״ה (סי״א), אֲבָל אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ, מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מִידֵי דַּהֲוָה אַמּוֹצָאֵי שַׁבָּת שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ, אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל מַזְכִּיר רְצֵה, וְכֵן פָּסַק סִימָן רס״ג (סי״א) לְעִנְיַן מִנְחָה. מִיהוּ אִם הוּא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה וְהִתְחִיל לֶאֱכֹל אַחַר שֶׁהִתְפַּלְּלוּ הַקָּהָל עַרְבִית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מִבְּעוֹד יוֹם, אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְהוּא הַדִּין אִפְּכָא אִם הַקָּהָל הִתְפַּלְּלוּ בְּעֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ מִבְּעוֹד יוֹם וְהִתְחִיל לֶאֱכֹל אַחַר עַרְבִית, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְעַיֵּן בְּטוּר סִימָן קי״ז. מִיהוּ אִם הוּא לֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה עֲדַיִן, אֵינוֹ מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ כֵּיוָן שֶׁעָתִיד לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה שֶׁל חוֹל. וְהוּא הַדִּין בְּמוֹצָאֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מַזְכִּיר שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן אִם לֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה אַף עַל פִּי שֶׁהַצִּבּוּר הִתְפַּלְּלוּ עַרְבִית, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם), וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ סוֹף סִימָן קפ״ח (סק״ה). כָּתַב שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, רָאִיתִי מְדַקְדְּקִים כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּחוֹל עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְשֶׁחָל בְּשַׁבָּת עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁעוֹשִׂים לִכְבוֹד שַׁבָּת, וּמַשְׁמַע בִּירוּשַׁלְמִי שֶׁהוּא סְעוּדַת מִצְוָה כְּמוֹ פּוּרִים, וְעַיֵּן טַ״ז (סק״א). וְכָתַב הַבַּ״ח (ד״ה וב״י) מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין מָעוֹת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְרַבָּם, אֵין לְבַטְּלוֹ. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן רמ״ב (סק״א):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תַּעֲנִית שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה אוֹ שֶׁל כַּמָּה חֳדָשִׁים וְאֵרַע בָּהֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, הָתָם שַׁיָּךְ לוֹמַר דְּאֵין כֹּחַ קַבָּלָתוֹ חָל כְּלָל עַל יוֹם זֶה שֶׁהוּא אָסוּר בְּתַעֲנִית וּמִמֵּילָא אֵין צָרִיךְ לִפְרֹעַ עֲבוּרוֹ יוֹם אַחֵר, אֲבָל כְּשֶׁקִּבֵּל עָלָיו סְתָם כָּךְ וָכָךְ יָמִים לְהִתְעַנּוֹת וְאֵרַע בָּהֶם שַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ, צָרִיךְ לְדַלְּגָן וּלְהַשְׁלִימָן אַחַר כָּךְ, דְּהָא לֹא הָיָה מְיֻחָד בְּמַאֲמָרוֹ לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּלָל: (ח) **צָרִיךְ הַתָּרַת חָכָם.** דִּנְדָרִים חָלִים אַף עַל דְּבַר מִצְוָה. וּמִיהוּ מוּכָח בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף (א׳) [ב׳] דִּמְחֻיָּב לִשְׁאֹל עַל נִדְרוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַנֶּה, וּמְבֹאָר שָׁם עוֹד דְּפוֹתְחִין לוֹ בָּהֶם, וְאוֹמְרִים לוֹ אִלּוּ שַׂמְתָּ עַל לִבְּךָ שֶׁיִּפְגְּעוּ בְּתוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה אֵלּוּ הַיָּמִים לֹא הָיִיתָ נוֹדֵר וּמַתִּירִין לוֹ: **ד** (ט) **מִטַּעַם אִסּוּר כּוֹלֵל.** דְּמִגּוֹ דְּחָל שְׁבוּעָתוֹ אַיָּמִים הַמֻּתָּרִים, חָל שְׁבוּעָתוֹ נַמִי גַּם אַיָּמִים הָאֲסוּרִים בְּתַעֲנִית, דְּהָא כָּלַל אוֹתָם בְּלָשׁוֹן אֶחָד: (י) **נִרְאֶה לִי שֶׁחָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה.** כְּלוֹמַר שֶׁגַּם בָּזֶה חָלָה עָלָיו שְׁבוּעָה כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ וְכוּ׳: (יא) **אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן.** וְעַל כֵּן שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו עַד שֶׁיַּתִּיר וְכַמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רל״ט סָעִיף ו׳, וְעַל כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ נַמִי מְחֻיָּב לְהַתִּיר וְכַנַּ״ל: (יב) **שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא.** הַיְנוּ מִדִּכְתִיב (במדבר י י) ׳וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם׳ אִתַּקַּשׁ רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְמוֹעֵד, וְעַל כֵּן אֵין שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו לְדִידֵיהּ רַק בְּכוֹלֵל וְכַנַּ״ל. אֲבָל הַשַּׁ״ךְ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן רט״ו סָעִיף קָטָן י״א כָּתַב דַּאֲפִלּוּ תֵּימָא דִּבְרֹאשׁ חֹדֶשׁ מִדְּאוֹרַיְיתָא אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת, מִכָּל מָקוֹם שְׁבוּעָה חָלָה עָלָיו כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה בְּהֶדְיָא כְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב, וְכֵן הִסְכִּים הַפְּרִי חָדָשׁ: **ה** (יג) **תַּעֲנִית חֲלוֹם.** שֶׁמֻּתָּר לְהִתְעַנּוֹת אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן רפ״ח (ס״ד), (ט) וְהוּא הַדִּין אִם הִתְעַנָּה מִשּׁוּם נֶדֶר: (יד) **תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ.** כְּדֵי לְכַפֵּר עָלָיו עַל שֶׁבִּטֵּל עֹנֶג רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְמוֹ לְעֵיל סִימָן רפ״ח (שם) לְעִנְיַן שַׁבָּת. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) שֶׁאִם מִתְעַנֶּה תַּעֲנִית חֲלוֹם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן אוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, אֵין צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ, דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִצְוָה לְהִתְעַנּוֹת בָּהֶם וְכַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן תק״פ (ס״ב):

א (א) **מִצְוָה לְהַרְבּוֹת וְכוּ׳.** וְאַף עַל גַּב דְּמֵעִקַּר חִיּוּבָא (ח) אֵינוֹ מְחֻיָּב לֶאֱכֹל דְּבָרִים הַטְּעוּנִים בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיָכוֹל לָצֵאת בִּשְׁאָרֵי דְּבָרִים וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קפ״ח (ס״ז), מִכָּל מָקוֹם הַמּוֹצִיא עַל סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאוֹכֶל וְשׁוֹתֶה בּוֹ בְּטוֹב הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם מִדְרַשׁ פְּסִיקְתָּא (פכ״ז), כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם קְצוּבִין לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה חוּץ מִמַּה שֶּׁמּוֹצִיא בְּשַׁבָּתוֹת וְיוֹם טוֹב וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹל הַמּוֹעֵד וּמַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין לְבֵית רַבָּן, אִם מוֹסִיף מוֹסִיפִין לוֹ, וְאִם פּוֹחֵת פּוֹחֲתִין לוֹ. וְכָתַב הַבֵּית יוֹסֵף (ד״ה ואיתא) דְּמַה שֶּׁאָמַר מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין וְכוּ׳, קָאֵי עַל שְׂכַר לִמּוּד. וְהַבַּ״ח (ד״ה וב״י) פֵּרַשׁ דְּקָאֵי עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, (ג) וְהַכַּוָּנָה עַל מַה שֶּׁאָנוּ נוֹהֲגִין לִשְׁלֹחַ עַל יְדֵי הַתִּינוֹקוֹת מָעוֹת שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ לְרַבָּן וְאֵין לְבַטֵּל הַמִּנְהָג. עַד כָּאן: (ב) **בִּסְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ.** נִרְאֶה דְּמַה שֶּׁמַּרְבֶּה בִּסְעוּדָה בַּיּוֹם לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ דַּי, (ג) וְאֵין צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת גַּם בַּלַּיְלָה. כָּתְבוּ (ד) הָאַחֲרוֹנִים דְּהַמְדַקְדְּקִים נוֹהֲגִים כְּשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּחֹל עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר מִבְּכָל הַיָּמִים לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְשֶׁחָל בְּשַׁבָּת עוֹשִׂים מַאֲכָל אֶחָד יוֹתֵר (ה) מִמַּה שֶּׁנּוֹהֲגִים בְּכָל הַשַּׁבָּתוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִכָּר כָּבוֹד שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִינֵי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּכְבָר הֵבֵאתִי מִקְצָת דְּבָרָיו לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן קפ״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק לג) וּמִקְצָת דְּבָרָיו הֶעְתַּקְתִּי לְקַמָּן בְּסִימָן תכ״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ב) כִּי שָׁם מְקוֹמוֹ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ה (ט) טַ״ז (סק״ד) בְּשֵׁם הַגָּהַת מַיְמוֹנִי (תענית פ״א אות ט):

א (ח) בְּאוֹר זָרוּעַ הִלְכוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ (סי׳ תנג). וּמַשְׁמַע דִּלְכַתְּחִלָּה טוֹב יוֹתֵר שֶׁיֹּאכַל פַּת לְשֵׁם סְעוּדַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א סק״א): (ג) וּבְמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) מַשְׁמַע שֶׁהָיָה לוֹ הַגִּרְסָא בַּטּוּר, מַה שֶּׁהַתִּינוֹקוֹת מוֹלִיכִין לְבֵית רַבָּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וּבֶאֱמֶת לֹא מָצָאתִי גִּרְסָא זוֹ בְּשׁוּם מָקוֹם, עַיֵּן מְקוֹר הַדְּבָרִים בְּאוֹר זָרוּעַ (שם) וּבְרוֹקֵחַ וּבִפְסִיקְתָּא דְּרַב כַּהֲנָא (פכ״ז ב׳) בְּפָרָשָׁה ׳וּלְקַחְתֶּם לָכֶם׳, וּמָצָאתִי בַּמְבָאֵר לַפְּסִיקְתָּא שֶׁתָּמַהּ גַּם כֵּן עָלָיו: (ג) כֵּן מַשְׁמַע מִמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) בְּמַה שֶּׁנָּתַן עֵצָה לָצֵאת דַּעַת הַיְרוּשַׁלְמִי, עַיֵּן שָׁם: (ד) שִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קי״ח ס״ב). וְלֹא הֶעְתַּקְתִּי עֲצַת מָגֵן אַבְרָהָם (שם) שֶׁכָּתַב, דִּכְשֶׁחָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת לְהַמְשִׁיךְ סְעוּדָה שְׁלִישִׁית עַד הַלַּיְלָה וּבָזֶה יִהְיֶה נִכָּר שֶׁהוּא לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ, גַּם זֶה אֵין הֶכֵּר כָּל כָּךְ בְּיָמֵינוּ, דִּבְלָאו הָכִי נוֹהֲגִים גַּם כֵּן לְהַמְשִׁיךְ כֵּן, וְכֵן הַחַיֵּי אָדָם לֹא הֶעְתִּיק דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם בָּזֶה: (ה) **וְהִנֵּה לְפִי דַּעַת הַיְרוּשַׁלְמִי** (מגילה פ״א ה״ד) **שֶׁהוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם** (שם), **אַף אִם לֹא עָשָׂה מַאֲכָל יָתֵר בְּשַׁבָּת יָכוֹל לְקַיֵּם זֶה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, שֶׁיַּרְבֶּה בִּסְעוּדַת מְלַוֵּה מַלְכָּא לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ הֶעָבַר** [סִדּוּר יַעְבֵּ״ץ]:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah